

Душний, М. Махмудов, В. Ільницький, І. Зимомря. Баку – Ужгород – Дрогобич: Посвіт, 2017. С.301–303.

5. Тамбовцев Г.В., Іванова В.М., Непша О.В. Шкільні краєзнавчо-географічні екскурсії по вивченню геологічних об'єктів. Актуальні наукові дослідження в сучасному світі. №27. Т.1 (45). Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 44–49.

ОСВІТНІ ПРОСТОРИ І ЦЕНТРИ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКУ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ,

*Закутинська І. І., кандидат географічних наук, доцент
Ковалюк Н.М., магістр, факультет природничих наук
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника
irina.zakutynska@cnu.edu.ua
nadiia.kovaliuk.21@pnu.edu.ua*

Сучасна система освіти України зазнає суттєвих трансформацій у контексті впровадження Нової української школи, де ключовим орієнтиром стає компетентнісний підхід, спрямований на формування здатності учня ефективно діяти в реальних життєвих ситуаціях. Однією з важливих складових цього підходу є географічна компетентність, що охоплює вміння орієнтуватися в глобальному та локальному просторі, аналізувати й інтерпретувати географічну інформацію, розуміти особливості територіальних процесів та приймати відповідальні рішення щодо взаємодії людини і довкілля.

В умовах зростання інформаційного потоку, посилення урбанізаційних процесів та цифровізації освітнього середовища значно актуалізується проблема використання освітніх просторів і центрів як важливих майданчиків для розвитку географічної компетентності учнів. Освітній простір сьогодні розглядається не лише як фізичне середовище, а як комплекс взаємопов'язаних ресурсів, інструментів і можливостей, що забезпечують інтегроване навчання, практико-орієнтовану діяльність і формування ціннісного ставлення до довкілля та рідного краю.

Місто Івано-Франківськ є показовим прикладом для дослідження, оскільки вирізняється активним розвитком сучасних освітніх платформ, позашкільних центрів, урбаністичних просторів, музеїв, туристично-екологічних осередків, які інтенсивно взаємодіють зі школами в процесі формування ключових і предметних компетентностей учнів. Функціонування таких центрів, як «Палац творчості дітей та юнацтва», Музей науки, краєзнавчі установи, еколого-натуралістичний центр, а також сучасні простори міської громади, створює унікальні можливості для практичного засвоєння географічних знань та здійснення досліджень території, на якій живуть учні.

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними трансформаціями освітньої системи України, які передбачають перехід до

компетентнісного підходу, посилення практико-орієнтованого навчання та інтеграцію формальної, неформальної й інформальної освіти. У цих умовах освітній простір перестає бути обмеженим лише межами класної кімнати й набуває ознак багатовимірного середовища, що включає музеї, природні території, освітні центри та цифрові ресурси.

Освітні простори поза межами традиційного уроку виступають важливим ресурсом для формування географічної компетентності, оскільки забезпечують безпосередній контакт здобувачів освіти з реальними об'єктами та явищами природного і соціального середовища. Це, у свою чергу, сприяє розвитку просторового мислення, картографічної грамотності, дослідницьких умінь, а також екологічної та регіональної свідомості.

Метою статті є теоретичне обґрунтування та аналіз потенціалу освітніх просторів і центрів Івано-Франківська як важливих чинників розвитку географічної компетентності учнівської та студентської молоді.

У статті наголошується, що географічна компетентність є складним інтегративним утворенням, яке включає систему знань про просторову організацію природи і суспільства, уміння працювати з різними джерелами географічної інформації, навички аналізу та інтерпретації природних і соціально-економічних процесів, а також здатність застосовувати отримані знання у практичній діяльності. Її формування є неможливим без поєднання теоретичного навчання з реальним дослідницьким досвідом.

Постановка проблеми. Сучасна географічна освіта перебуває на етапі суттєвих змін, зумовлених впровадженням компетентнісної моделі навчання, яка передбачає не лише засвоєння знань, але й формування здатності їх практичного застосування. У цьому контексті особливої актуальності набуває використання різноманітних освітніх просторів, які розширюють межі традиційного навчального процесу та створюють умови для активної пізнавальної діяльності здобувачів освіти [3].

Івано-Франківськ як регіональний освітній центр має значний потенціал для розвитку географічної компетентності. У місті функціонують заклади позашкільної освіти, краєзнавчі та природничі музеї, науково-освітні центри, а також доступні природні території Карпатського регіону, які можуть бути ефективно інтегровані в освітній процес.

Водночас недостатній рівень системного використання цих ресурсів у шкільній та університетській географічній освіті зумовлює необхідність наукового осмислення їх дидактичного потенціалу та розробки підходів до їх ефективного застосування.

Виклад основного матеріалу. Освітні простори Івано-Франківська становлять багаторівневу систему навчального середовища, яке охоплює як інституційні форми освіти, так і позааудиторні ресурси. Їх значення у формуванні географічної компетентності полягає у створенні умов для практичного пізнання просторових закономірностей розвитку природи та суспільства [2, с. 13].

Важливу роль у цьому процесі відіграють краєзнавчі та природничі музеї

міста, які виконують функцію збереження та популяризації регіональної природної й культурної спадщини. Експозиції таких установ дозволяють здобувачам освіти ознайомитися з геологічною будовою Карпатського регіону, особливостями формування ландшафтів, біорізноманіттям та історико-географічним розвитком території. Це сприяє формуванню цілісного уявлення про регіон як складну геосистему [4, с. 65].

Не менш важливими є центри позашкільної освіти та еколого-натуралістичні установи, які організовують дослідницьку та проєктну діяльність учнів. Через участь у польових дослідженнях, екологічних акціях, туристсько-краєзнавчих маршрутах здобувачі освіти набувають практичних навичок спостереження, аналізу природних процесів та роботи з географічними джерелами інформації.

Особливе значення має природне середовище Івано-Франківської області, зокрема передгірні та гірські території Українських Карпат. Вони виступають природною лабораторією для вивчення фізико-географічних процесів, формування ландшафтів, кліматичних особливостей та проблем раціонального природокористування. Використання цих територій у навчальному процесі дозволяє реалізувати принцип навчання через безпосередній досвід, що є ключовим у формуванні стійких географічних знань [5, с. 23].

Окремий напрям становить використання сучасних цифрових технологій у географічній освіті. Геоінформаційні системи, інтерактивні карти, віртуальні екскурсії та онлайн-платформи значно розширюють можливості освітнього процесу, забезпечуючи доступ до актуальної просторової інформації та формуючи цифрову компетентність здобувачів освіти [1].

Таким чином, освітні простори Івано-Франківська утворюють комплексне середовище, яке поєднує природні, культурні та технологічні ресурси для ефективного розвитку географічної компетентності.

Висновки. Отже, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що освітні простори і центри Івано-Франківська відіграють суттєву роль у формуванні географічної компетентності здобувачів освіти, оскільки забезпечують інтеграцію теоретичних знань із практичним досвідом. Їх використання у навчальному процесі сприяє:

- формуванню просторового мислення та вміння аналізувати географічні явища;
- розвитку картографічної та інформаційної грамотності;
- підвищенню рівня екологічної та регіональної свідомості;
- посиленню мотивації до вивчення географії через практичну діяльність;
- формуванню дослідницьких умінь і навичок самостійної роботи.

Узагальнюючи, слід зазначити, що ефективна інтеграція освітніх просторів міста Івано-Франківська в систему географічної освіти є важливою умовою її модернізації. Це дозволяє перейти від традиційної репродуктивної моделі навчання до діяльнісної та дослідницької, що відповідає сучасним освітнім стандартам і потребам суспільства.

Список використаних джерел

1. Варакута О.М., Тимків І.В. Використання світових освітніх трендів в навчально-виховному процесі з географії у вищій школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНПУ, 2019. 60 с.
2. Величко Л. П. Компетентність чи грамотність у галузі природничих наук? Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи: збірник тез IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи», Київ, 21 березня 2024 р. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2024. С.13-16.
3. Використання дослідницької діяльності в процесі навчання на уроках географії: результати досліджень. К.: ДНУ «Інститут освітньої аналітики». 2023. URL: <https://iea.gov.ua/diyalnist/naukovo-analitichna-diyalnist/analitika/>
4. Воловик Л. М. Формування ключових освітніх компетентностей учнів – роль географії. Інноваційна педагогіка, 2025. 176 с.
5. Качайло М. М., Лета В. В., Карабінюк М. М., Мельничук В. П. Дослідження на уроках географії як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів. Інноваційна педагогіка. 2022. Вип.4. Т.2. С. 23-26.

ОСВІТНЯ ДІЯЛЬНІСТЬ ЕКОЛОГІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Мариняк Я.О.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

marynyak_y@ukr.net

Стецько Н.П.

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

stetsko@gmail.com

Екологічна освіта і виховання в контексті збалансованого розвитку — це неперервний процес формування екологічної культури, що спрямований на гармонізацію взаємовідносин людини з довкіллям. Вони передбачають виховання відповідальності за природу, розвиток екологічного мислення та формування свідомої поведінки для забезпечення потреб теперішніх і майбутніх поколінь.

Розвиток та подальше існування суспільства багато в чому залежить від рівня виховання та освіченості громадян держави, від знання правових, моральних, культурних та етнічних норм. Усе це сприяє регулюванню відношення людей до природи та суспільства, вмінню застосовувати отримані знання та духовні цінності в повсякденному житті та професійній діяльності,